

16. Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 91.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2016 р.

Ю. М. Павлюченко

доцент кафедри господарського права
Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
канд. юрид. наук, доцент

А. В. Симосян

аспірантка Донецького національного
університету імені Василя Стуса

АНУЛЮВАННЯ ЛІЦЕНЗІЇ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ

Ключові слова: медична практика, правила здійснення господарської діяльності, господарсько-правова відповідальність, адміністративно-господарські санкції, анулювання ліцензії.

Результатом реформування сфери охорони здоров'я стало формування медичної практики як самостійного виду господарської діяльності. Відповідно, за порушення правил її здійснення можливо застосування адміністративно-господарських санкцій, у тому числі анулювання ліцензії. Аналіз практики дозволяє зробити висновок, що рішення про анулювання ліцензії приймається не тільки як наслідок порушень вимог законодавства, але й з інших підстав. Тому з практичної точки зору привертає увагу саме застосування анулювання ліцензії як адміністративно-господарської санкції, адже суб'єктам провадження медичної практики важливо розуміти підстави, строки і порядок застосування названої санкції.

Законодавче підґрунтя господарсько-правової відповідальності у формі застосування адміністративно-господарських санкцій міститься у Господарському кодексі України. Зокрема, анулювання ліцензії на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності закріплено серед видів адміністративно-господарських санкцій, наведених у ст. 239 цього Кодексу [1]. Без-

посередньо анулювання ліцензії регламентовано Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (ст. 16), проте його положення не розмежовують анулювання ліцензії як наслідок порушень та з інших підстав [2]. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» містить лише загальні положення щодо відповідальності за порушення такого законодавства і не передбачає застосування до суб'єктів медичної практики адміністративно-господарських санкцій [3].

У науці господарського права багато дослідників приділили увагу як загальним питанням адміністративно-господарських санкцій, так і анулюванню ліцензії, зокрема, Е. Е. Бекірова, А. Г. Бобкова, О. П. Віхров, П. М. Пальчук та ін. Так, Н. О. Саніахметова вказувала, що анулювання ліцензії може відбуватись як унаслідок правомірних дій чи подій, так бути наслідком порушень ліцензіатом законодавства [4, с. 149]. Питань анулювання ліцензії у своїй дисертаційній роботі торкалася А. І. Шпомер [5]. Проте питання анулювання ліцензії за порушення правил здійснення господарської діяльності з медичної практики потребують додаткового дослідження з огляду на соціальну значущість цього виду господарської діяльності та істотне оновлення законодавства.

Викладене вказує на актуальність обраної теми дослідження, метою якого є розмежування анулювання ліцензії як адміністративно-господарської санкції за порушення законодавства щодо здійснення господарської діяльності з медичної практики та як результату правомірних дій чи подій, а також конкретизація підстав застосування цієї санкції.

Анулюванням ліцензії відповідно до ст. 16 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» є позбавлення ліцензіата права на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, шляхом прийняття органом ліцензування рішення про анулювання його ліцензії. Отже, анулювання ліцензії тягне за собою втрату суб'єктом господарювання права на здійснення відповідного виду господарської діяльності.

Підстави для анулювання ліцензії закріплено у ч. 2 ст. 16 названого Закону, зокрема: 1) заява ліцензіата про анулювання власної ліцензії; 2) набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання ліцензії; 3) наявність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців відомостей про державну реєстрацію припинення юридичної особи; 4) подання копії свідоцтва про смерть фізичної особи – підприємця (у разі відсутності правонаступника); 5) акт про невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, встановлених для виду господарської діяльності; 6) акт про повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов; 7) акт про виявлення недостовірності даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії; 8) акт про відмову ліцензіата у проведенні перевірки органом ліцензу-

вання; 9) акт про документальне підтвердження встановлення факту контролю (вирішального впливу) за діяльністю ліцензіата осіб інших держав, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному у статті 1 Закону України «Про оборону України», та (або) дії яких створюють умови для виникнення воєнного конфлікту, застосування воєнної сили проти України; 10) несплата за видачу ліцензії.

Аналіз наведених підстав для анулювання ліцензії в чинній редакції Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» дозволяє підтримати наведену вище думку Н. О. Саніахметової, що серед підстав анулювання ліцензії потрібно розмежовувати правомірні дії і події та порушення вимог чинного законодавства. Анулювання ліцензії як основну санкцію, що застосовується органами ліцензування у випадку порушень ліцензіатами законодавства у сфері ліцензування господарської діяльності також розглядає П. М. Пальчук [6, с. 211].

На думку Е. Е. Бекірової анулювання ліцензії має застосовуватись як адміністративно-правова санкція у випадку порушень норм Закону та / або інших нормативно-правових актів у сфері ліцензування, зокрема ліцензійних умов, що регламентують провадження певних видів господарської діяльності [7, с. 105]. Відповідно, аналіз положень ч. 2 ст. 16 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» дозволяє зробити висновок, що такими підставами анулювання ліцензії суб'єкта медичної практики можна вважати: а) зазначення недостовірних відомостей у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії; б) невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, встановлених для виду господарської діяльності; в) повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов.

Регламентація господарської діяльності з медичної практики здійснюється Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з медичної практики, затвердженими постановою КМУ від 2 березня 2016 р. № 285. Названі Ліцензійні умови представляють собою сукупність організаційних, кадрових і технологічних вимог до провадження цього виду господарської діяльності.

Слід відмітити, що на сьогодні питання анулювання ліцензії також врегульовано наказом МОЗ України від 10 лютого 2011 р. № 80 «Про затвердження Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження певних видів господарської діяльності в галузі охорони здоров'я, що ліцензуються» [8] (далі – Порядок контролю). Так, у розділі VII цього Порядку наведено підстави для анулювання ліцензії з посиланням на ст. 21 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» (втратив чинність), у тому числі: 1) акт про встановлення факту передачі ліцензії або її копії іншій юридичній або фізичній особі для провадження господарської діяльності; 2) акт про неможливість

ліцензіата забезпечити виконання Ліцензійних умов, встановлених для господарської діяльності з медичної практики. Проте ці підстави не передбачено Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» і наразі не підлягають застосуванню як такі, що суперечать Закону.

Цілком очевидно, що зміст Порядку потребує оновлення з урахуванням змін, що сталися в ліцензуванні медичної практики та з урахуванням положень нового Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» з огляду на невідповідність низки положень Порядку контролю нормам цього Закону. Певні пропозиції щодо внесення змін і доповнень до Порядку навіть було оприлюднено [9], проте до цього часу не впроваджено.

Серед законних підстав для анулювання ліцензії наведено відмову ліцензіата у проведенні перевірки органом ліцензування. Відмовою вважається недопуск уповноважених посадових осіб органу ліцензування до здійснення перевірки додержання ліцензіатом вимог відповідних ліцензійних умов за відсутності передбачених для цього законом підстав (зокрема, ненадання документів, інформації щодо предмета перевірки на письмову вимогу посадових осіб органу ліцензування, відмова в доступі посадових осіб органу ліцензування до місць провадження діяльності, що підлягає ліцензуванню, об'єктів, що використовуються ліцензіатом при провадженні діяльності, що підлягає ліцензуванню, або відсутність протягом першого дня перевірки за місцезнаходженням ліцензіата особи, уповноваженої представляти інтереси ліцензіата на час проведення перевірки) (п. 8 ч. 2 ст. 16 Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності»). Разом з тим сама відмова ліцензіата у проведенні перевірки уповноваженим органом не свідчить про порушення ним Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, а тільки створює припущення про наявність таких порушень, тому ця підстава не може бути однозначно віднесена до анулювання ліцензії як адміністративно-господарської санкції.

Надалі потрібно коротко зупинитись на аналізі підстав для анулювання ліцензії суб'єкта медичної практики, які дозволяють розглядати її у якості виду адміністративно-господарських санкцій.

Конкретизацію положень щодо певних підстав анулювання ліцензії здійснено у Порядку контролю та Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності». Наприклад, недостовірністю відомостей у документах, поданих суб'єктом господарювання для одержання ліцензії, потрібно вважати встановлення місця провадження господарської діяльності, яке не зазначено у заяві або інших документах, поданих ліцензіатом, а також інших розбіжностей між відомостями, викладеними у поданих документах та встановленими за результатами перевірки (пп. 1.4.3 п. 1.4 Порядку). Повторне порушення Ліцензійних умов – вчинення ліцензіатом протягом строку дії ліцензії повторного порушення

Ліцензійних умов після прийняття розпорядження МОЗ України щодо усунення в установлені терміни аналогічного порушення (пп. 1.4.6 п. 1.4 Порядку). Проте згідно з Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» під повторним порушенням потрібно розуміти вчинення суб'єктом господарювання протягом двох років з дня видання органом ліцензування розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов нового порушення хоча б однієї з вимог ліцензійних умов, щодо якої видавалося таке розпорядження (п. 6 ч. 2 ст. 16). У цій частині положення Порядку контролю також потребують приведення у відповідність до норми Закону або виключення.

Натомість узагальненого визначення порушення ліцензійних умов у нормативно-правових актах не наводиться. При цьому на підставі аналізу положень Ліцензійних умов можна виокремити певні діяння як порушення правил здійснення цієї господарської діяльності:

1) залучення до надання медичних послуг осіб, які не відповідають встановленим законодавством відповідним кваліфікаційним вимогам та не мають відповідної спеціальної освіти;

2) порушення галузевих стандартів, стандартів медичної допомоги та уніфікованих клінічних протоколів у сфері охорони здоров'я;

3) порушення вимог з безоплатного надання медичної допомоги громадянам відповідно до законодавства;

4) невиконання розпоряджень уповноважених органів та осіб про усунення порушень ліцензійних умов;

5) провадження діяльності всупереч заявлених у відомостях лікарських та провізорських спеціальностей та спеціальностей молодших спеціалістів з медичною та фармацевтичною освітою;

6) створення перешкод уповноваженій на те законом посадовій чи службовій особі у здійсненні контролю за медичною практикою, у проведенні перевірки якості медичних послуг, що надаються, або додержанні ліцензійних умов, стандартів, норм і правил щодо здійснення медичної практики;

7) порушення санітарних норм і правил;

8) розголошення відомостей, що становлять лікарську таємницю;

9) порушення вимог до ведення форм первинної облікової документації, що затверджені МОЗ України;

10) порушення порядку видачі документів, що засвідчують тимчасову непридатність громадян;

11) порушення вимог щодо своєчасного з дотриманням встановлених міжповірочних інтервалів подання засобів вимірювальної техніки на періодичну перевірку;

12) порушення правил зберігання та здійснення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах;

13) інші порушення, допущені під час здійснення господарської діяльності з медичної практики.

Фактично до порушень правил здійснення господарської діяльності з медичної практики можна віднести порушення будь-яких організаційних, кадрових, технологічних вимог Ліцензійних умов. Це впливає з того, що Порядком контролю установлюється єдина процедура здійснення контролю за додержанням ліцензіатами Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, а комісія МОЗ України здійснює перевірку у межах переліку питань, визначених у формі Акту перевірки ліцензіатом Ліцензійних умов, який є додатком до цього Порядку (п. 1.2. та п. 5.10).

Виявлення таких порушень здійснюється під час перевірок та фіксується у відповідних актах. Безпосередньо питання здійснення контрольних заходів, наслідком яких може виступати анулювання ліцензії суб'єктів медичної практики, врегульовано Порядком контролю.

Відповідно до пункту 1.5. Порядку контроль шляхом проведення планових і позапланових перевірок у межах своїх повноважень здійснює МОЗ України як орган ліцензування діяльності з медичної практики.

Планові перевірки проводяться відповідно до квартальних планів, які затверджуються наказами МОЗ України до 25 числа останнього місяця кварталу, що передує плановому. Строк здійснення планової перевірки не може перевищувати п'ятнадцяти робочих днів, а для суб'єктів малого підприємництва – п'яти робочих днів. Позапланові перевірки здійснюються МОЗ України на підставах, визначених законами України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Ліцензіат під час перевірки дотримання ним ліцензійних умов надає всі необхідні для перевірки документи і забезпечує умови для її проведення. За результатами перевірки складається акт. Посадова особа МОЗ Українизначає в Актах перевірки детальний опис виявленого порушення з посиланням на нормативно-правові акти. Акти перевірки складаються у двох примірниках за встановленою формою. Обидва примірники Акту перевірки підписуються особами, які проводили перевірку. Один примірник Акту перевірки надається ліцензіату (уповноваженому представнику), який перевірявся, другий – зберігається в ліцензійній справі ліцензіата в МОЗ України.

Свого часу П. М. Пальчук висловив думку, що законодавча конструкція положень щодо анулювання ліцензії свідчить, що пріоритетом діяльності державних органів є збереження суб'єкта господарювання, який у разі виявлення

недоліків має їх усунути, а у разі неможливості усунення або свідомого ігнорування вимог законодавства ліцензія анулюється [6, с. 212]. З цим твердженням можна погодитись і на сьогоднішній день, виходячи з положень чинного законодавства. Зокрема, саме такий висновок можна зробити, виходячи з трактування відповідної підстави, закріпленої у Законі: акт *про невиконання розпорядження про усунення порушень* ліцензійних умов, встановлених для виду господарської діяльності. До того ж, відповідно до пунктів 6.10–6.15 Порядку контролю у разі виявлення у ході перевірки порушень вимог Ліцензійних умов, суб'єкту медичної практики надається строк для їх усунення, а рішення про анулювання ліцензії приймається у разі, якщо суб'єкт медичної практики не виконав розпорядження про усунення виявлених порушень до встановленого строку. Проте рішення про анулювання ліцензії приймається у будь-якому разі при виявленні недостовірності даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії, та у разі виявлення повторного порушення вимог Ліцензійних умов.

Прийняття рішення про анулювання ліцензії з підстав: а) виявлення недостовірності даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії; б) невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, встановлених для виду господарської діяльності; в) повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов набуває ознак адміністративно-господарської санкції. Відповідні ознаки адміністративно-господарських санкцій конкретизовано і узагальнено у науці [10, с. 757; 11]. Отже, анулювання ліцензії за порушення законодавства щодо здійснення господарської діяльності з медичної практики як вид адміністративно-господарських санкцій має всі притаманні цій формі господарсько-правової відповідальності ознаки, а саме: передбачена законом, застосовується уповноваженим органом державної влади, підставою застосування виступає порушення правил здійснення господарської діяльності у певній сфері господарювання, встановлених як Законом, так і Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з медичної практики.

Слід зазначити, що віднесення анулювання ліцензії за порушення здійснення діяльності з медичної практики з вищенаведених підстав дозволяє вирішити питання щодо строків застосування цієї санкції. Так, за відсутності спеціально встановленого строку, це питання має вирішуватись з урахуванням положень ст. 250 ГК України. Зокрема, адміністративно-господарські санкції можуть бути застосовані до суб'єкта господарювання протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше як через один рік з дня порушення цим суб'єктом встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності, крім випадків, передбачених законом.

Насамкінець, підтримуючи застосування анулювання ліцензії як адміністративно-господарської санкції за вищевказані порушення, можна висловити пропозицію про введення ще однієї підстави для її застосування.

У ході планової або позапланової перевірки суб'єкта медичної практики можуть бути виявлені факти, які спричинили, спричиняють або мають беззаперечну ймовірність спричинення загрози життю, здоров'ю громадян будь-якого ступеню тяжкості в процесі надання медичної допомоги та / або здійснення іншого медичного обслуговування населення. Таке порушення можна назвати грубим порушенням Ліцензійних умов.

Відповідно до положень чинного законодавства у разі першого виявлення такого порушення суб'єкту медичної практики буде встановлено строк для його усунення. Разом з тим, враховуючи, що ліцензування виду господарської діяльності застосовується лише до такого виду, провадження якого становить загрозу порушення прав, законних інтересів громадян, життю чи здоров'ю людини, навколишньому природному середовищу та / або безпеці держави, і лише у разі недостатності інших засобів державного регулювання (ст. 3 Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності»), а людина, її життя і здоров'я визнані найвищими соціальними цінностями (ст. 3 Конституції України), можна висловити пропозицію, що за таке грубе порушення Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики щодо суб'єкта господарювання одразу має прийматись рішення про анулювання ліцензії. Для втілення цієї пропозиції необхідно нормативно закріпити визначення грубого порушення Ліцензійних умов, наприклад, у Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження певних видів господарської діяльності в галузі охорони здоров'я, та доповнити переліком підстав анулювання ліцензії за порушення законодавства щодо здійснення господарської діяльності з медичної практики Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

Отже, на основі викладеного, можна зробити висновок, що розмежування анулювання ліцензії як адміністративно-господарської санкції та як результату правомірних дій чи подій потрібно проводити залежно від підстав прийняття рішення про анулювання ліцензії. До підстав анулювання ліцензії як адміністративно-господарської санкції за порушення правил здійснення господарської діяльності з медичної практики варто відносити: а) невиконання у встановлений строк розпорядження про усунення порушень Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики; б) повторне порушення Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики; в) виявлення недостовірності даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії. Також можна запропонувати застосовувати зазначену адміністративно-господарську санкцію за грубе пору-

шення Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики, під яким потрібно розуміти порушення, що спричиняє або може спричинити загрозу життю, здоров'ю громадян будь-якого ступеню тяжкості в процесі надання медичної допомоги та / або здійснення іншого медичного обслуговування населення. Втілення означеної пропозиції потребує нормативно-правового визначення грубого порушення Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики та закріплення підстав анулювання ліцензії за порушення правил здійснення господарської діяльності з медичної практики у Законі України «*Основи законодавства України про охорону здоров'я*».

1. *Господарський кодекс України*: Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
2. *Про ліцензування видів господарської діяльності*: Закон України від 2 березня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 23. – Ст. 158.
3. *Основи законодавства України про охорону здоров'я*: Закон України від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
4. *Саніахметова Н. О.* Підприємницьке право: Суб'єкти підприємництва. Кредитування. Оренда. Лізинг. Зовнішньоекономічна діяльність. Інвестиції. Антимонопольне законодавство. Захист від недобросовісної конкуренції. Реклама: навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищих навч. закладів / Н. О. Саніахметова. – К.: А.С.К., 2003. – 700 с.
5. *Шпомер А. І.* Ліцензування господарської діяльності (господарсько-правовий аспект): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / А. І. Шпомер. – К., 2006. – 22 с.
6. *Пальчук П. М.* Проблеми анулювання ліцензії на право провадження господарської діяльності за законодавством України / П. М. Пальчук // *Держава і право*. – 2010. – № 47. – С. 210–216.
7. *Бекирова Э. Э.* Правовое регулирование прекращения и признания недействительной лицензии на осуществление хозяйственной деятельности / Э. Э. Бекирова // *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского*. – Серия «Юрид. науки». – 2007. – № 1. – С. 103–108.
8. *Про затвердження Порядку контролю за дотриманням Ліцензійних умов провадження певних видів господарської діяльності в галузі охорони здоров'я, що ліцензуються*: наказ МОЗ України від 10 лютого 2011 р. № 80 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0634-11>
9. *Про затвердження змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України*: проект наказу МОЗ України від 10 лютого 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/print/dn_20131203_0.html.

10. *Хозяйственный кодекс Украины: научно-практический комментарий* / под общ. ред. А. Г. Бобковой. – Х.: ФЛ-П Вапнярчук Н. Н., 2008. – 1296 с.

11. *Віхров О. П.* Адміністративно-господарські санкції як гарантія права суб'єктів господарювання на економічну безпеку / О. П. Віхров // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2012. – № 3. – С. 216–220. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pppd/2012_3/37Vihrov.pdf

Стаття надійшла до редакції 17.06.2016 р.

І. В. Атаманчук

доцент кафедри господарського права
Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
канд. юрид. наук

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ У ГОСПОДАРСЬКО-ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ ШЛЯХОМ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

Ключові слова: якість, стандарти, правове забезпечення, форми державного регулювання, міжнародні вимоги.

Від ефективності правового регулювання якості і безпеки товарів народного споживання залежить успішна реалізація державної політики у сфері управління якістю.

На шляху України до європейського ринку є закономірною активізація правотворчої діяльності, яка спрямована на законодавче врегулювання проблем якості продукції та узгодження діючої нормативно-правової бази з міжнародними вимогами. Протягом останніх років в Україні створюється широка законодавча і техніко-методична база в галузі регулювання якості та безпеки харчових продуктів, що відповідає сучасним медико-санітарним дослідженням. Одним із показників якості продукції народного споживання являється її відповідність встановленим вимогам, а формою державного забезпечення якості продукції є розробка і встановлення стандартів з відповідним нормативно-правовим закріпленням. Разом з тим, аналіз сучасної нормативно-правової бази з регулювання стандартизації, процесів і процедур з реалізації та застосування цього законодавства свідчить про відсутність системності та узгодженості. Таке становище пояснюється перехідним періодом від нормативного забезпечення, сформованого після набуття Україною незалежності на підґрунті законодавчої бази радянського періоду, до